

Беседа Светог Владике Николаја Жичког

Јеванђеље о опраштању

Мт. 18, 23-35; Зач. 77.

Када је Господ Исус Христос умирао на Крсту, Он се и у самртним мукама трудио, да буде од користи људима. Не мислећи о себи него о људима, Он је издишући изрекао једну од највећих поука, коју је уопште дао човечјем роду. То је поука о опраштању. *Оче, опрости им, јер не знају шта раде!* Никад ни са једног губилишта није се до тада чула таква реч. Напротив, они који су до тада гинули на губилиштима, били прави или криви, призивали су богове и људе на освету. „Освети ме“, то је реч, која се до Христа најчешће чула на губилиштима, па на жалост и данас чује међу многим племенима, чак и оним која се крсте светим Крстом Христовим. А Христос при последњем даху опрашта Својим ругатељима и мучитељима и убицама, моли Свога Оца небеског, да им и Он опрости, и још по врх тога налази извињење за њих — *не знају*, вели, шта раде!

Зашто баш ову поуку о опраштању да понови Господ на Крсту? Од безброј других поука, које је Он на земљи дао људима, зашто изабра баш ову поуку, а не неку другу, да изрекне Својим божанским устима на крају, баш на самоме крају? Несумњиво зато, што је нарочито хтео, да се ова поука запамти и испуни. У незаслужним мукама на Крсту, величанствен над сваким величанством света и узвишен над царевима и судијама земним, над мудрацима и учитељима, над богатим и сиромашним, над друштвеним реформаторима и бунцијама, Господ Исус је примером опраштања запечатио Своје Јеванђеље. Да покаже тиме, да без опраштања нити цареви могу царовати, ни судиј е судити, ни мудраци мудровати, ни учитељи учити, ни богаташи и сиромаси живети животом човечанским а не скотским, ни плахи реформатори и бунције што корисно учинити. А пре свега и после свега да покаже, да без опраштања људи не могу Његово Јеванђеље ни разумети нити — још мање — испунити.

С речима о покајању Господ је почео Своју науку, а с речима праштања завршио је. Покајање је семе, опраштање је плод. Никакву хвалу нема семе, које не доноси плода. Никакво покајање нема вредности без опраштања.

Шта би било друштво људи без опраштања? Један зверињак усред природног зверињака.

Шта би били сви закони људски на земљи до неподношљиви ланци, да их не блажи опраштање?

Зар би се без опраштања могла мајка назвати мајком, и брат братом, и пријатељ пријатељем, и хришћанин хришћанином? Не: опраштање чини главни садржај свих ових назвања.

Да не постоје речи: опрости ми! и: нека ти је просто! људски живот би био савршено неподношљив. Нема те мудрости на земљи, која би могла засновати ред и утврдити мир међу људима без примене опраштања. Нити има те школе и тога васпитања, које би могло створити људе великодушним и племенитим без вежбања у опраштању.

Шта помаже човеку сва његова светска ученост, ако он није у стању опростити своје ближњем ј едну увредљиву реч, или ј едан увредљив поглед? Ништа. И шта помаже човеку сто ока зејтина пред олтаром, ако свака ока није сведок бар једне опрштене увреде? Ништа.

О, кад би ми знали, колико се нама прећутно опрашта сваки дан и сваки час не само од стране Бога, него и од стране људи, и ми. би са стидом пожурили, да другима опростимо! Колико нехатних, увредљивих речи ми избацимо, на које се одговори ћутањем; колико јаросних погледа; колико неприличних покрета; па чак и недозвољених дела! И људи прелазе преко тога, не враћајући нам око за око, и зуб за зуб. А шта тек да кажемо о опраштању Божјем? За ово је недовољна свака људска реч. Реч боговска потребна је, да опише неизмериву дубину Божјег милосрђа и Божјег опраштања. Такву реч исказује нам данашње јеванђеље. Ко би други на небу и на земљи и могао исказати и описати оно што је Богу, осим јединога Господа Исуса, превечнога Сина Божјега? *Нико не зна оца до син, и ако коме син хоће казати* (Мт. 11, 27). Безмерно праштање Божје Господ Исус изразио је причом о великом дужнику. За ову Му је дао повода апостол Петар, који Га је упитао, колико пута треба опростити увреде брату своје, да ли до *седам пута*? На ово је Господ одговорио знаменитом речју: *не велим ти до седам пута, него до седам пута седамдесет*. Упоредите и ова два исказа, и видећете разлику између човека и Бога. Петар је мислио да је додирнуо врхунац милости, када је рекао *до седам пута*. Господ Исус одговара — *до седам пута седамдесет!* И као да Му се учинила и та мера недовољна, Господ, да би јаснији био, испричао је следећу причу:

Царство је небеско као човек цар, који намисли, да се обрачуна са својим слугама. Небеско царство не да се речима исказати нити бој ама описати; оно се само да уподобити донекле ономе што се догађа у овоме свету. Господ говори у причама зато, што је мучно друкчије изразити оно што није од овога света. Овај свет је помрачен и унакажен грехом, но он ипак није сасвим изгубио сличност са оним стварним светом. Овај свет није дупликат онога света — далеко од тога — него само бледа слика и сен онога. Отуда се и могу правити уподобљења између та два света, као између ствари и њене сенке. Зашто Господ каже *човек цар*, а не просто *цар*? Прво зато, да истакне звање човека над звањем цара: већа је част бити човек него бити цар. Управо човек значи право достојанство, а цар значи службу. Друго зато, да покаже доброга цара. Тако Господ говори и о *човеку домаћину*, *човеку трговцу*, као и о човеку цару, све са истом намером: да истакне доброга домаћина, доброга трговца, као и доброга цара. Говорећи о судији, *који се Бога не бојаше и људи не стиђаше* (Лк. 18, 2), Господ не каже: човек судија, него просто *један судија*. Из овога видите, да кад Господ каже *човек цар*, Он тиме хоће да каже — добар цар.

Неки добар цар, дакле, намисли да се обрачуна са својим слугама. Слуге његове дужници су његови; јер прави цар не задужује се код својих слугу него слуге код њега. Обрачунавајући се са својим слугама *доведоше му једнога дужника од десет хиљада таланата*. Један талант износио је око 240 златних лира, или око 500 дуката; десет хиљада таланата износило је близу два и по милиона златних лира, или око пет милиона дуката. Дуг је овај огроман и за једну државу, а камоли за једнога човека. Но шта је то? Још је већи број наших греха пред Богом, наших дуговања Богу. Говорећи о

освести и покаје, Цар небески је готов да опрости десет хиљада товара греха, и да грешнику поврати све одузете дарове. Не само што нико не може достићи милосрђе Божје, него га нико не може ни описати. *Расућу као облак преступе твоје, и грехе твоје као маглу, врати се к мени!* говори Господ (Ис. 44, 22). Ко се врати Господу с искреним покајањем, томе Господ опрашта све, и поново му даје још један рок, још један мегдан, да види, хоће ли уз Господа стајати или ће Господа издати. Цар Језекија разболе се на смрт, и плачући окрете се лицем к зиду и помоли се Богу да му продужи живот, и Бог му продужи живот још за петнаест година. Зато слављаше Језекија Бога говорећи: *теби би мило да извучеш душу моју из јаме погибли, јер си бацио за леђа своја све грехе моје* (Ис. 38, 17). Тако је слично било и са презадуженим слугом. Он је молио свога Господара, да га овај само причека са дугом, и господар му је опростио сав дуг, дао му слободу, и сад стао да чека, да види не како ће му слуга вратити стари дуг, него како ће му се одужити за ово ново добротинство. А ево, како му се слуга убрзо одужи:

А кад изиђе слуга тај, нађе једнога од својих другара, који му беше дужан сто гроша, и ухвативши га давлмише говорећи: врати ми што си дужан. Опроштен и ослобођен од свога господара, слуга срета другог слугу, свога дужника, према коме се сад он ставља у положај господара. Но кад се од слуге направи господар, погледајте какав је грозан господар! Док се човек цар понашао према своме дужнику ваистину и човечански и царски, дотле се тај исти дужник, кога је милост царска спасла од погибелји, понаша сада према своме дужнику горе од дивље звери; и то још за какав дуг! За сто гроша! Њему је човек цар опростио пет милиона златних дуката, а он за сто гроша хвата и дави свога дужника, и баца га у тамницу *док не плати дуг!* Ово се више не обрачунава човек цар са својим слугама, него слуга са слугом. И слуга поверилац хвата за гушу слугу дужника, и дави га, и тражи, да му одмах врати што му је дужан.

Паде другар његов пред ноге његове и мољаше га говорећи: причекај ме, и све ћу ти платити. Иста сцена као и мало час, када је онај опаки слуга био на коленима пред господарем. И он је пао пред ноге господара, и он је молио говорећи: *причекај ме, и све ћу ти платити.* И човек цар се сажалио, и опростио му десет хиљада таланата. А он се не сажалио над својим дужником, који му дуговаше само сто гроша. Он се не хте смилovati, ни сажалити, ни опростити, *него га одведе и баци у тамницу док не плати дуга.* Тако слуга поверилац поступи са слугом дужником. Тако човек поступа са човеком. А такво поступање човека према човеку и окреће Божју милост на правду. Кад год човек проигра милост Божју, постиже га правда Божја. А правда после проигране милости је страшна. *Не варајте се,* говори апостол, *Бог се не да наругати; јер што човек посеје оно ће и пожњети* (Гал. 6, 7). У самој ствари ми се ругамо Богу, кад од Њега примамо милост а делимо око себе немилост. У самој ствари ми се подсмевамо Богу кад клечећи измолимо од Њега опроштај за своје безбројне грехе, а одмах потом бацамо у тамницу свога брата за један једини грех према нама. Не варајмо се, ваистину Бог се не да наругати, Бог се не да исмејати, Бог се не да изиграти. Ми никад нисмо далеко од Његове руке, како од оне која милује, тако и од оне која кажњава. *А страшно је пасти у руке Бога животога* (Јевр. 10, 31). А како је то страшно, показује се даље овом самом причом Христовом:

Видевши пак другари његови шта се догоди, жао им би врло, и отишавши казаше господару своме све што се догоди. Ко су ти другари, кој и видеше и кој има жао би врло? То су милостиви људи, који по духовном разуму познаше шта Бог учини ономе злом слуги, а својим очима пак видеше неподношљиву пакост злого слуге, па завацише Богу. Но то се може односити и на ангеле, који се могу назвати друговима људи по томе, што су и једни и други позвани на службу Богу, као и по томе што ће, по речима самога Спаситеља, они који се удостоје онога света бити као ангели (Лк. 20, 36). Наравно, да ни милостиви људи ни ангели не морају саопштавати Богу, шта се догодило у свету, да би тобож Бог дознао, пошто је Свевишњи Бог свезнајући и свевидећи, и пошто и један и други све што виде и све што разумеју, виде и разумеју помоћу Бога. Па зашто се онда каже, да слуге видеше шта уради њихов немилосрдни другар и казаше своме господару? Зато да се покаже болећивост и сажалјивост добрих људи и ангела. Зато што је то воља самога Бога, да се сви Његови верни радују добру а жалосте од зла. Ожалошћене слуге Божје, дакле, дођоше и саопштише Господару све што се догоди.

Тада га дозва господар његов, и рече му: зли слуго, сав дуг онај опростих теби, јер си ме молио. Није ли требало да се и ти смилујеш на свога другара као и ја на те што се смиловах? Човек цар неће да казни опаког слугу пре него му каже његов злочин. Тако ће поступити Господ и на Страшном Суду; окренуће се онима с десне стране, позваће их у вечно блаженство и објасниће им, како су они заслужили то блаженство; па ће се онда окренути онима с леве стране, отераће их у вечну муку и објасниће им, како су они заслужили ту муку. Господ хоће, да сваки зна зашто прима награду или казну, те да нико не сматра, да му је од Бога неправда учињена.

Прво Бог назива слугу злим, и тиме га заувек одлучује од Себе. Јер зло са добром нема никакве заједнице. Одмах затим долази и јасно образложење, зашто Бог грешника назива злим: *сав дуг онај опростих теби*. Бог не улази у појединости. Он не каже: ја теби опростих десет хиљада таланата, а ти не хте опростити своме другару ни сто гроша, — него просто вели: *сав дуг онај*, да би тиме побудио грешника, да сам мисли о величини тога дуга. Даље Господар објасниће, и шта Га је побудило, да опрости дужнику онолики дуг — *јер си ме молио*. И овде Господар не улази у појединости, претходкујући оно што је претходило молби, наиме: падање на колена и клањање. Ово двоје изражава покајање, а покајање претходи молитви. Молитва без покајања не помаже ништа. Но чим је молитва скопчана с покајањем она бива од Бога услишена. Презадужени слуга је показао уистини, најпре покајање, па је онда замолио Господара, да га причека. Зато је молба његова била одмах услишена, и Господар му је учинио више него што је он захтевао — опростио му је сав дуг. Даље му Господар показује његов злочин према другару, и то у упитном облику. Зашто у упитном облику? Зашто му не каже: ја се теби смиловах, а ти се не смилова своме другару — него му говори: *није ли требало да се и ти смилујеш на свога другара, као и ја на те што се смиловах?* Зато, да би кривац сам увидео, да нема шта одговорити. Зато, да би га господар привео у ужас ћутања, дајући му прилику да каже ако може што казати у своју одбрану. У таквом упитном облику одговорио је Господ Исус ономе момку поглавара свештеничког, који му је први ударио шамар по образу, и упитао: *зар тако одговараш поглавару свештеничком?* А Господ одговори: *ако злорекох, докажи да је зло; ако ли*

добро, зашто ме бијеш? (Јов. 18. 22-23): Овакав одговор Христов морао је привести момка у ужас ћутања. Овакав одговор значи усијано угљевље просуто и на главу и под ноге. Такав начин излагања нечије кривице употребљује и човек цар у данашњој јеванђелској причи — *није ли требало да се и ти смиљујеш?*

Настао је ужас ћутања... А после тога дошао је ужас осуде. *Иразгневи се господар његов, и предаде га мучитељима, док не плати сав дуг свој.* Кад се милост Божја обрати у правосуђе Божје, онда је Бог страшан. Блажени Давид говори Богу: *Ти си страшан, и ко ће се одржати пред лицем твојим кад се разгневиши* (Пс. 75, 7)? А видовити Исаија опет: *гле, име Господње иде издалека, гнев Његов гори* (Ис. 30, 27)! Тим огњеним гневом разгневи се, дакле, човек цар на немилосрднога слугу, и предаде га мучитељима, то јест злим дусима. Јер зли дуси су прави мучитељи људи. Ко ме би се иначе предао онај, ко је због немилосрђа отпао од Бога, и кога је сам Бог назвао *злим*, — коме ако не главним носиоцима зла, ђаволима? Зашто се каже: *док не плати сав дуг свој?* Зато да се покаже, да је предат на вечно мучење. Јер пре свега немисливо је, да се дужник са толиким дугом може икада одужити; а друго што овакву коначну осуду Бог не изриче над човеком у овом животу него тек после смрти, када нема ни покајања нити икакве могућности отплате грехова, учињених на земљи.

Тако ће и отац мој небески учинити вама, ако не опростите сваки брату својему од срца својих прегрешења њихова. Ово је закључак приче, и ово је њен главни смисао. У овим речима нема никакве двосмислице нити резерве. Онако како ми поступамо према брату своме, поступиће и Бог према нама. Ово нам је објавио Господ Исус, код кога нема незнања ни погрешке. Христос не каже овом приликом *отац ваш него отац мој небески*, јер тиме хоће да каже, да ако не опраштамо грехе браћи својој ми губимо право да Бога називамо оцем својим. И још наглашава Господ начин опраштања — *од срца својих*. И човек цар опростио је презадуженом слуги од срца свога, јер се каже: *господар се сажали*, а сажалење долази са срца. Ако, дакле, не опростимо брату своме, и ако не опростимо од срца, са сажалењем и љубављу, с нама ће Бог, Творац и нас и наше браће, поступити онако исто као човек цар са немилосрдним слугом. То јест, и ми ћемо бити предати мучитељима, бесовима, који ће нас мучити вечно у царству мрака, где је непрестани плач и шкргут зуба. А да није овако, зар би нам Господ Исус то рекао? А Он је то рекао не само поводом ове приче о немилосрдном слуги него и у више других прилика. *Каквим судом судите, онаквим ће вам се судити; каквом мером мерите, онаквом ће вам се мерити* (Мат. 7, 2). Није ли и ово истоветна та поука, без двосмислености и без резерве? Па онда, није ли Господ ту истоветну поуку ставио чак и у главну молитву, коју нам је предао, у молитву Господњу: *и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима нашим?* Овим страшним речима, ми сваки дан, кад год читамо *Оче наш*, тако рећи, обнављамо уговор с Богом, молећи га да Он поступи с нама онако како ми поступамо са својим ближњим; да нам опрости онако како ми опраштамо; да покаже милости према нама онолико колико ми показујемо милости према дужницима својим. Како лако обавезу дајемо Богу, а како страховиту одговорност примамо на себе! Лако је Богу опростити нама онолико колико ми опраштамо другима; лако је Њему опростити свакоме од нас и дуг од десет хиљада таланата; о кад би ми с таквом божанском лакоћом хтели опростити дуг своме брату од сто гроша! Верујте, ма колики да је дуг човека према човеку, ма колики да је грех брата

према брату и другара према другару, он не износи више од сто гроша према преголемом дугу, који сваки од нас дугује Богу. Сви смо ми без изузетка велики дужници Божји. И кад год помислимо да гонимо свога другара на суд због дуга, треба да се сетимо, да ми неизмерно више дугујемо Богу, који нас још причекује, још одлаже наплату, још трпи и опрашта. Ах, треба да се сетимо, да каквом мером меримо, онаквом ће се и нама мерити! И поврх свега треба, да се сетимо последњих речи Христових, које је изрекао издишући на Крсту: **Оче, опрости им**. Ко има и мало неспаљене савести, тај ће се застидети од таквих сећања, и клонуће његова гонитељска рука против малих дужника његових. Пожуримо се, браћо, да опростимо свима грехе и увреде, да би и нама Бог опростио безбројне грехе и увреде наше. Пожуримо се, док смрт није закуцала на врата и викнула: доцкан! Иза врата смрти нити ћемо ми моћи више опраштати, нити ће се нама опростити. Слава нека је Божјој милости и Божјој правди. Слава и хвала божанскоме Учитељу и Господу нашем Исусу Христу, заједно са Оцем и Духом Светим — Тројици Једнобитној и неразделној, сада и навек, кроза све време и сву вечност.

Амин.